

SVARTVITT

I vår är Johanna Wulff aktuell med en utställning av projektet ”Fortsättarna”, där många av bilderna är svartvita. Hon konstaterar att svartvitt renodlar, förstärker former – och kan vara räddningen vid extra svårbemästrade färgstick. TEXT: PETER WIKLUND

BILDKRITIKER:

JOHANNA WULFF

ÅLDER

42 år.

BOR

Aspudden i Stockholm.

YRKESVERKSAMHET

Började med att jobba flitigt åt universitetstidningen Gaudeamus för omkring 15 år sedan och har sedan dess fotograferat åt en rad företag och tidningar. Just nu är hon mammaledig och arbetar med egna projekt.

FOTOUTBILDNING

Kulturama, BA i foto i England (Middleborough/London), Poppius journalistiska.

AKTUELL MED

Utställningen ”Fortsättarna” på Galleri Kontrast, Stockholm, 20 maj-11 juni och på Galleri Not Quite, Fengersfors, 8-23 juli.

WEBB

johannafoto.se

Med andan i halsen kommer Johanna Wulff in på caféet som hör till Bio Rio, i ytterkanten av Hornstull i Stockholm. Hennes dagar är för närvarande ovanligt svårplanerade, eftersom hon är föräldraledig med lille Victor som föddes i oktober 2016. En femmånaders kille, som inte alltid går att styra...

– Mmm, gott, dagens första kaffe, säger hon och tar en klunk ur sitt glas med latte.

I vår kommer Johanna Wulffs utställning ”Fortsättarna” att visas på Galleri Kontrast i Stockholm, för att därefter tas vidare till Fengersfors i Dalsland i sommar.

– Det är hög tid att välja bilder, och eftersom jag visade en utställning med materialet hösten 2015 i Stockholm så skulle jag ju vilja ha med något nytt. Vi får se vad jag kan hinna få till.

Att påstå att ”Fortsättarna” ligger henne varmt om hjärtat är en klar underdrift – det är snarare hennes drömprojekt, konstaterar hon. Det handlar om personer som alla är över 80 år och fortfarande verksamma i olika kreativa yrken.

– Att visa en positiv sida av livet som äldre är något jag verkligen brinner för. Jag har tidigare arbetat en hel del på äldreboende och fick då ofta reaktioner som ”nämen åh vad deppigt” från andra när jag berättade var jag jobbade. Jag ser det inte så – det finns mycket positivt att ta fasta på i de sammanhangen.

Hon har tidigare bland annat haft uppdrag från ett privat företag inom äldreomsorgen för att skildra just ljuspunkterna i vardagen för de äldre på boendena, men inför det uppdrag som hon gav sig själv ville hon söka sig utanför vården.

– Jag var först inne på att göra något kring par som har varit tillsammans länge, och fotograferade några som levit ihop i 65 år. Men det blev inte riktigt rätt, det var lätt att hamna i klichéer. När jag sedan såg den underbara pjäsen Rut & Ragnar med Meta Velander och Ingvar Kjellson – som i och för sig också hade levit ihop länge – så kom jag på idén att fokusera på äldre som fortfarande var yrkesverksamma.

Hon gick vidare genom att skapa ramar för projektet, så att det inte skulle bli för stort eller otydligt. Hon satte en åldersgräns – de skulle ha fyllt 80 år – och bestämde att det skulle handla om personer med kreativa yrken inom kulturområden.

– Det har aldrig varit viktigt att det ska vara kändisar, men det blir väl så automatiskt: om man fortfarande är verksam inom kultur efter 80 års ålder så har man väl hunnit bli känd...

Därmed har hon kommit att ta kontakt med personer som Sven-Bertil Taube, Kjerstin Dellert, Lennart Helsing, Yvonne Lombard och Georg Riedel för att be att få fotografera dem.

Förutom just Meta Velander och Ingvar Kjellson.

– Jag har skrivit personliga brev till dem alla, och förklarat varför jag är intresserad av och skulle vilja fotografera just dem. När jag träffade Per Åhlin, tecknaren som gjort bland annat Sagan om Karl-Bertil Jonssons julafton, visade det sig att det var mitt brev som gjorde att han valt att ta emot mig. Han gillade inte att bli fotograferad, men ställde upp för att han tyckte om det jag hade skrivit till honom.

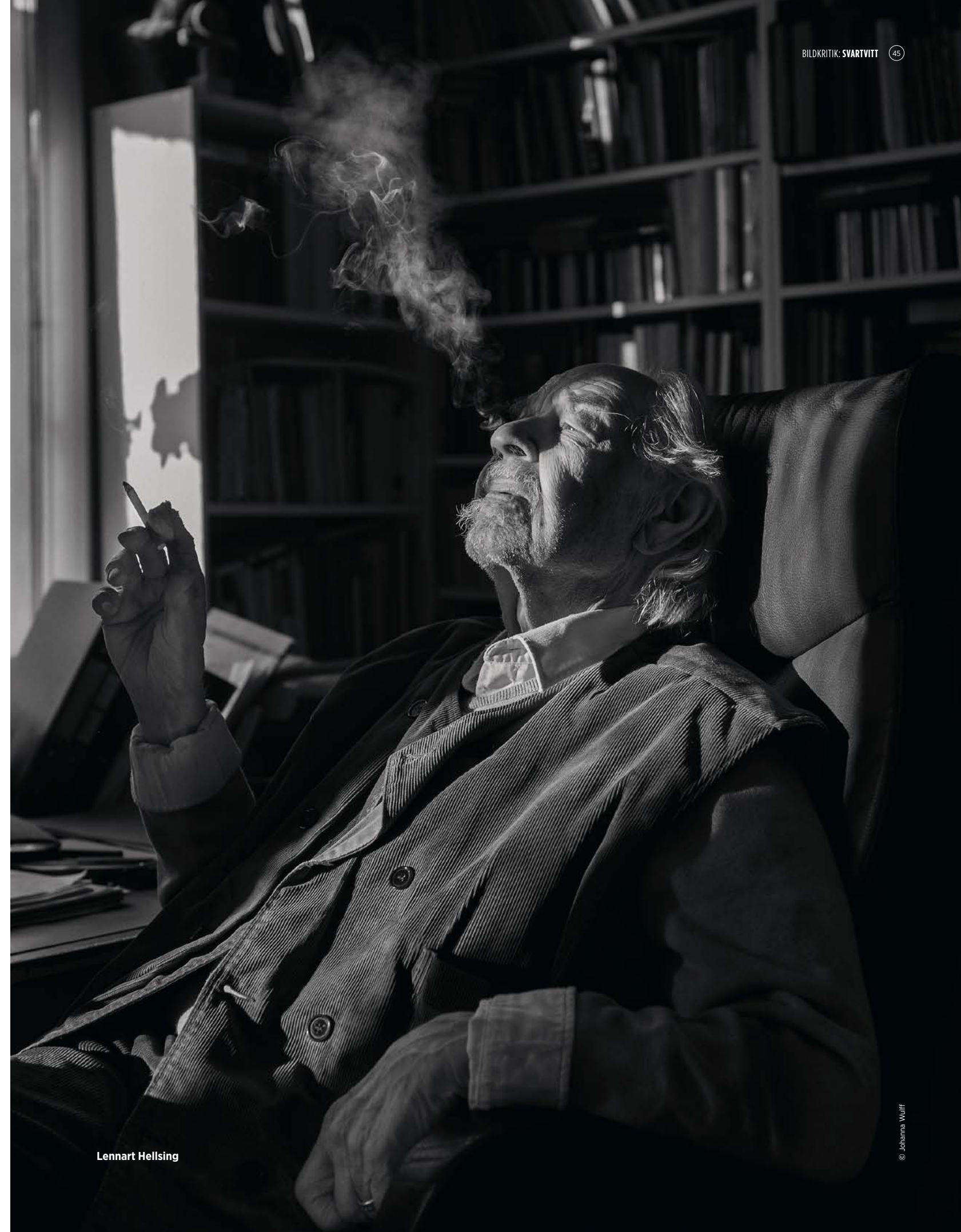
Johanna Wulff har i stort sett undantagslöst fotograferat personerna vid olika tillfällen, först en gång i hemmet då hon också gjort intervjuer med dem och sedan minst en gång när de arbetar.

– När jag började så tog jag hemma-bilderna med en analog Hasselbladare och svartvit film. Delvis för att det kändes lite ”back to basics”, det är så jag är skolad, men också för att jag är så nördigt förtjust i den kameran: jag gillar att titta ner på sökaren, hur slutaren låter, frammatningsveven... Sen blir det så fint med det kvadratiska.

Valet av kamera bidrog också på andra sätt under fotograferingen, fick hon erfara.

– Det är en kamera som många känner till och är intresserade av. Den inger lätt en viss typ av respekt, eller kanske allvar, och kan göra att porträttsituationen blir lite mer koncentrerad.

Till slut släppte hon emellertid den analoga tekniken och gick vidare med att köra digitalt rakt igenom:

Lennart Helsing

© Johanna Wulff

Sven-Bertil Taube

– Jag hade ingen bra skanner själv, och det blev helt enkelt för krångligt med hanteringen. Jag har inte visat någon av de bilderna hittills, men vem vet, om det blir en bok så småningom så kanske jag tar med några där.

Det svartvita har hon dock hållit fast vid i många av bilderna i projektet.

– Vissa gånger har jag gjort det valet innan jag har tagit bilden, det sker omedvetet att jag ”ser” bilden i svartvitt och vet att det är så den ska bli. Så var det till exempel med bilden på Lennart Hellsing när han sitter och röker.

Även bilden på Sven-Bertil Taube var ”själ-

klart svartvitt”, insåg hon direkt i fotograferingssituationen.

– I det fallet det handlade det om att renodla, att skala bort färger för att få ett lugn och göra bilden mindre ”spretig”. Det är så många former som samspelar, och då är det bra att ha ett element mindre. Jag tycker att det ofta är lättare att få fram grafiska, formmässiga kvaliteter i en bild när den är svartvitt. Det kan göra att man lättare behåller fokus på exempelvis personens blick.

I andra fall i just det här projektet har hon kunnat rädda ”omöjliga” ljussituationer genom att göra bilderna svartvita.

– Att fotografera en skådespelare som blir

JOHANNAS KAMERAVÄSKA

KAMERAHUS

Nikon D700
Nikon D800

OBJEKTIV

Nikon 24-70 mm f/2,8
Nikon 20 mm f/1,8
Nikon 50 mm f/1,4
Nikon 85 mm f/1,8

BLIXTAR

Elinchrom kompaktblixtar,
Speedlight SB-900, reflexskärm.
Reflexskärm

Jag kör allra helst med befintligt ljus, så ofta som möjligt. Då är det väldigt användbart med reflexskärm. Jag har skaffat en skärm med fem olika funktioner.

sminkad kan vara en kolossal utmaning. Då är det ofta minst två vitt skilda ljuskällor inblandade, som en lysrörsbelysning i taket och ett skarpt glödljus från lamporna vid spegeln. Dessutom kan det hända att det kommer in nåt dagsljus i motivet... Istället för att behöva sitta och peta och greja med färgreglagen kan det gå lätt att få till bilden perfekt i svartvitt.

Just efterbehandling är inte Johanna Wulffs favoritdel av fotografyrket, visar det sig.

– Jag är i stort sett självlärd inom bildredigering och sitter så lite som möjligt med bilderna i datorn. Jag jobbar mestadels i Lightroom, och det blir mer och mer, i takt med att programmet utvecklas. Ofta gör jag svartvitkonverteringen där. Jag jobbar inte med några plugins för det, även om jag vet att de kan vara väldigt användbara.

Den motsatta delen av fotograferingen, alltså förberedelsefasen, lägger hon desto mer tid på.

– Jag gick min fotoutbildning på en skola i London, och för att få en fotouppgift godkänd var man tvungen att lämna in en skissbok där det framgick hur man hade förberett sig och planerat projektet eller fotograferingen. Man skulle göra ordentlig research, och det är något jag har burit med mig sedan dess.

Numera gör hon i och för sig ytterst sällan skissböcker, men däremot samlar hon helst på sig fysiskt bakgrundsmaterial som sparas i lådor.

– Det är något annat än att ha det i datorn, när det finns på papper går det att

© Johanna Wulff

Yvonne Lombard

4 TIPS FRÅN JOHANNA

1. VAR INTE RÄDD FÖR DET ”STÖRANDE”

Detaljer eller skuggor som kan upplevas som störande i ett porträtt i färg, kan istället bli snygga mönster och former när bilden blir svartvitt.

2. PLANERA PÅ PAPPER

Noggranna förberedelser med urklipp, utskrifter och noteringar i en skissbok är värt mycket. Och det finns en poäng med att göra det fysiskt, inte i datorn.

3. VÅGA VARA KRÅNGLIG

Dra dig inte för att komma med önskemål om nya miljöer och vinklar – det är bra att ha varianter att välja från i efterhand.

4. VISA BILDER UNDER TIDEN

Jag visar gärna bilderna för den avporträtterade under själva fotograferingen. Det är ett bra sätt att skapa förtroende, och att få personen att känna sig delaktig – inte minst när jag ska fotografera någon som ”avskyr att bli fotograferad”. Det kan också underlätta när jag förklarar vad det är för bild jag är ute efter.

”plocka med” på ett bättre sätt och jag tycker att det kan leda till att det dyker upp nya idéer och insikter.

Dessutom märker hon vilken nytta det kan göra att vara förberedd, inte minst när hon kommer till en fotografering.

– Man måste ju ha något att prata om, och om den jag ska fotografera märker att jag är intresserad av honom eller henne så blir det så klart betydligt lättare att skapa ett förtroende och få en avspänd stämning. Om jag ska ta en massa porträtt på ett företag så kan jag ju inte läsa på om personerna, men då fokuserar jag istället på företaget så att jag vet mer om vad de sysslar med.

Hon ägnar gärna mycket tid åt fotograferingarna, och försöker våga sig på att vara ”lite krånglig” och be de avporträtterade om att ställa upp lite extra.

– För att kunna göra det krävs det ett extra starkt förtroende. Jag visar också gärna upp bilderna på kameran för dem, då blir de mer trygga och kan förstå vad jag är ute efter. En stor del av att ta till en bra bild handlar om att få personerna att känna sig delaktiga och bekväma i situationen.

JOHANNA WULFFS PROFFSTIPS

SVARTVITT MINSKAR DISTRAKTIONERNA

– När jag var hemma hos Ingvar Kjellson och Meta Velander i deras villa i Djursholm så ville jag få en bild som inte var uppställd som ett traditionellt porträtt, och det visade sig att de brukade sitta just så här och lägga pussel tillsammans.

– Det var vinter och snö ute när jag tog den här bilden, och jag förstod snabbt att den skulle göra sig betydligt bättre i svartvitt. Dessutom slapp jag då färgerna i mattan, pusslet och möblerna som distraherade. Nu kom deras samspel fram betydligt bättre, det svartvita bidrar till att renodla bilden.

SVARTVITT FRAMHÄVER PERSONEN

– Jag hade tagit mycket porträtt på filmaren Jan Troell i hans kök, och sedan gick vi ut till hans klipprum ute i trädgården för att få några bilder av honom i arbete. När han var på väg ut från klipprummet tog jag några snabba bilder, helt spontant, för jag tyckte att det var en fin miljö. Det gäller att passa på att ta ”mellanbilder”, när man egentligen inte har tänkt ta någon bild.

– Trots att det var ett hårt ljus utomhus så blev det ett fint, mjukt ljus på honom där i dörröppningen. Det kunde ha varit naturligt att låta den här bilden vara i färg, eftersom det är så mycket grönska och den vackra tegelfasaden i bakgrunden. Men genom att välja svartvitt kunde jag ”lyfta fram” honom, och ändå behålla all omgivning som en inramning och en miljöbeskrivning, utan att det känns rörigt. Jag tyckte också att det blev intressantare med gråskalorna i lövverket nu.

SLIPPER JOBBIGT FÄRGSTICK MED SVARTVITT

– Att fotografera en person som sitter i sminkrummet kan många gånger vara väldigt tacksamt på ett sätt – det kan vara en spännande miljö och personen är ändå tvungen att sitta där ett bra tag – men det är samtidigt en tuff utmaning. Här var det nästan sämsta tänkbara förhållanden när det gäller färgtemperatur, med lysrör i taket, glödlampor från spegeln och så kom det in en del blåaktigt vinterdagsljus.

– Med de färgstick som det innebar var det väldigt svårt att få det att kännas naturligt, att undvika att det skulle på något sätt ”störa”. Genom att konvertera till svartvitt försvinner det problemet direkt.

– Dessutom blir det så gott som alltid en mer grafisk bild i svartvitt; former och linjer förstärks, vilket passade väldigt bra i det här fallet.

STARKARE BLICK I SVARTVITT

– Det går ibland att hitta spännande former på oväntade ställen, som när jag tog bilder av fotografen Monica Englund. Hon hade en spetsgardin i köksfönster och jag placerade henne så att mönstret av gardinens skugga skapade en form på hennes kind, en form som också spelade mot mönstret i hennes tunika.

– Det här var en sådan bild som jag direkt kände skulle vara svartvit, redan i fotograferingsögonblicket. Det svartvita gör att mönsterspelet blir tydligare och bilden blir överhuvudtaget lugnare. Med svartvitt får hennes starka blick ett större utrymme, det hade annars funnits risk att den ”kommit bort” med en rörigare omgivning i färg.

– Dessutom är svartvitt alltid bra för att lyfta fram känslan i texturer, som i hennes hud i det här fallet.